

בס"ד. שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשט"ו.

בלתי מוגה

א. הסדר במצוות הוא — שיש בהם כלל ופרט, דהיינו שכל מצוה כלולה גם משאר המצוות (וזהו הטעם להדין "העוסק במצוה פטור מן המצוה"¹, כיון שבהמצוה שעוסק בה כלולים גם מעין שאר המצוות).
 וכשם שהדברים אמורים במצוות בכלל, כן הוא — ובמכ"ש — בתורה — שגם היא מצוה, ויתירה מזה, ששקולה כנגד כל המצוות² וגדולה מהן, כמארז"ל³ "תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה" — שבמצות לימוד התורה כלולים כל שאר המצוות.

וכן הוא גם בתורה גופא, שבכל חלק שבתורה כלולים כל שאר חלקי התורה. וכמודגש במיוחד ב"תלמוד בבלי" (שהרי עיקר גילוי התורה הוא בתושבע"פ⁴, ובתושבע"פ גופא בתלמוד בבלי) — דכשם שהטעם הפשוט שנקרא כן הוא לפי שלמדוהו בהשיבות שבבבל, שנקראת בשם זה ע"ש "כי שם בגלל ה' שפת כל הארץ"⁵ — כך נרמז בשם זה גם תוכנו של "תלמוד בבלי", שהוא בזול מכל חלקי התורה⁶.

ולכן מצינו לענין "לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בגמרא"⁷, שיש דעות⁸ שע"י לימוד תלמוד בבלי יוצאים ידי חובת כל ג' הענינים דמקרא משנה וגמרא, כיון שהוא כלול מכל החלקים.

והיינו, שאף שעיקר ענינו של תלמוד בבלי הוא הלכה, יש בו גם עניני אגדה, שהם נכללים ב"שליש במקרא", כמבואר בלקו"ת⁹.

וכשם שבגמרא, אף שעיקר ענינה הוא הלכה, יש בה גם עניני אגדה — כן הוא גם במדרש, שאף שעיקר ענינו הוא אגדה שבתורה, יש בו גם עניני הלכה; בכמה מקומות — בגילוי, ובכל מקום — בהעלם.

(1) סוכה כה, סע"א. וש"נ.

(2) ראה תו"מ ח"ט ע' 69. וש"נ.

(3) ראה משנה ריש פאה. יל"ש בא רמו

רכה.

(4) קידושין מ, ב. וש"נ.

(5) ראה תניא אגה"ק סכ"ט (קנ, ב). ובכ"מ.

(6) נח יא, ט.

(7) ראה סנהדרין כד, א.

(8) ע"ז יט, ריש ע"ב. וש"נ.

(9) תוס' שם (בשם ר"ת). טור ורמ"א יו"ד

סרמ"ו ס"ד.

(10) ויקרא ה, ריש ע"ד. שה"ש ג, סע"ג.

ב. אחד המקומות במדרש שבהם ישנו ענין של הלכה בגילוי הוא במדרש רבה בפרשתנו¹¹ עה"פ¹² "כי תבואו אל ארץ מושבותיכם גו' ועשיתם גו' עולה".

וז"ל המדרש:

"הלכה. כמה דברים חייב אדם לעשות לבנו, שנו רבותינו¹³ חמשה דברים האב חייב לעשות לבן".

והולך ומונה על סדר השנים:

(א) "כשם שהאב חייב למול את בנו, כן עשה הקב"ה לישראל (שהרי "האב זה הקב"ה והבן אלו ישראל"), מל אותם ע"י יהושע, עשה¹⁴ לך חרבות צורים".

(ב) "האב חייב לפדותו, והקב"ה פדה ישראל, שנאמר¹⁵ לפדות לו לעם".

(ג) "ללמדו תורה, הקב"ה לימד תורה לישראל, ולמדתם אותם את בניכם¹⁶, וכתיב¹⁷ אני ה' אלקיך מלמדך להועיל".

(ד) "ללמדו מצות, הקב"ה לימד את המצות לישראל" — שזהו הענין ד"ללמדו אומנות", שהרי האומנות דבנ"י היא קיום המצוות, כיון ש"אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני¹⁸". ומזה מובן שהעיקר הוא קיום המצוות בפועל, "לא המדרש עיקר אלא המעשה"¹⁹ — כשם שבלימוד אומנות בגשמיות העיקר הוא שבסופו של דבר יעסוק בה ויתפרנס ממנה. (ה) "להשיאו אשה, הקב"ה אמר להם²⁰ פרו ורבו" — שזהו תכלית הנישואין.

ולהעיר, שאף שענין זה הוא רק ציווי שהקב"ה מצוה לעשות, אעפ"כ נמנה ענין זה בין החמשה דברים שהקב"ה עשה לישראל — כיון שציווי של הקב"ה אינו ציווי בלבד, אלא גם נתינת כח שיוכלו לקיים זאת בפועל, וממילא, הרי ע"י הציווי ד"פרו ורבו" — נותן הקב"ה ענין זה בפועל.

(11) במדב"ר רפ"ז.

(17) ישעי' מח, יז.

(12) טו, ב"ג.

(18) משנה וברייתא סוף קידושין — ע"פ

(13) ראה גם קידושין כט, א: "האב חייב

גירסת הש"ס כת"י (אוסף כת"י של תלמוד

בבנו למולו ולפדותו וללמדו תורה ולהשיאו

הבבלי, ירושלים, תשל"ד). וכן הובא במלאכת

אשה וללמדו אומנות". וכ"ה ביל"ש שם.

שלמה במשנה שם.

(14) יהושע ה, ב.

(19) אבות פ"א מ"ז.

(15) שמואל"ב ז, כג.

(20) בראשית א, כח.

(16) עקב יא, יט.

ועד"ז הוא בכל המצוות, שהציווי עצמו הוא גם נתינת כח. ולכן מצינו שבכל מצוה ישנם ב' פירושים: לשון ציווי ולשון הבטחה. ולדוגמא במצות אהבת ה' — שהיא יסוד כל המצוות — שב"ואהבת"21 ישנם ב' פירושים: לשון ציווי — עליך לאהוב, ולשון הבטחה — שסופך לבוא לידי אהבה22.

ג. ומסיים במדרש בשייכות לפרשתנו: "ומה הבן חייב להיות מעלה לאביו דורון, כך אמר הקב"ה לישראל כי תבואו אל ארץ וגו' ועשיתם עולה לה"23.

וענין הדורון הוא — "שיהי' לרצון לפני ה' ומרוצה וחביב לפניו ית' כקודם כו", כמבואר באגה"ת23.

ומצד ענין הדורון שלמעלה, היינו, שבני ישראל מעלים להקב"ה — משתלשל כן גם למטה, שכאשר האב נותן לבנו את כל הדברים שמחוייב בהם, דהיינו חינוך ע"פ תורה ועל טהרת הקודש — זוכה הוא בסופו של דבר לנחת ממנו (שזהו תוכן הענין ד"דורון" — "שיהי' לרצון כו", שהו"ע הנח"ר),

והנחת האמיתי הוא — בשעת הנישואין, שע"ז מתקיים הענין ד"פרו ורבו", ו"בנין עדי עד"24 — בנין נצחי,

והרי ענין הנצחיות אפשרי רק כשהדבר קשור עם קדושה דוקא, דהיינו שה"בנין" הוא על יסודי התורה, וע"פ המבואר בתורת החסידות הרי זה צ"ל כפי שהוא מצד המאור שבתורה דוקא25,

ואז הוא "בנין עדי עד", ב"דור ישרים יבורך"26, שזהו נחת אמיתי — טוב בגשמיות וטוב ברוחניות.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להחתן שעלה לתורה לומר "לחיים", וצוה לנגן ניגון של חתונה. ואח"כ צוה גם לא' האברכים לומר "לחיים", באמרו, שהוא עומד עדיין בתוך שלושים לנישואין].

* * *

ד. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה להבין ענין טענת המרגלים.

* * *

24) נוסח ברכות נישואין.

25) ראה תו"מ ח"א ע' 14 ואילך.

26) תהלים קיב, ב.

21) ואתחנן ו, ה.

22) ראה תו"א ס"פ תשא (פו, ג). ובכ"מ.

23) פ"ב.

ה. המוזכר לעיל אודות הזמן דתוך שלושים לנישואין — מצינו²⁷ לגבי כלה, ש"אין מונעין תכשיטין מן הכלה (ועד"ז בנוגע לרחיצה — "המלך והכלה ירחצו את פניהם") כל שלשים יום, גם בזמנים האסורים בזה מצד עצמם, "כדי שלא תתגנה על בעלה", כיון שבשלושים יום אלו תלוי גם כל משך השנים שלאח"ז.

ואף שמדובר בענינים חיצוניים, כחל ושרק וכו' — אעפ"כ מותר לה להשתמש בהם כדי להתנאות בפני בעלה, שכן, לאמיתו של דבר "בנות ישראל נאות הן"²⁸, ועל ידי ענינים חיצוניים אלו מתגלה יופיין הפנימי.

ו. וכן הוא גם בנוגע להקב"ה ובני ישראל: ידוע שהקב"ה ובני ישראל נעשו בעל ואשה ע"י מתן-תורה, כמארז"ל²⁹ "ביום חתונתו"³⁰ זה מתן-תורה.

ומכיון שמתן-תורה נעשה מחדש בכל יום ויום, כפי שאנו אומרים³¹ "נותן התורה לשון הווה, וכמארז"ל³² "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" (ולגירסא אחרת³³: "חדשים", בלא כ"ף הדמיון) — נמצא שתמיד עומדים אנו "בתוך שלושים יום", ולכן צריכים תמיד את ה"כחל ושרק" כדי לגלות את היופי הפנימי.

והענין בזה:

"בנות ישראל (כללות בני ישראל שהם ה"אשה" דהקב"ה) נאות הן אלא שהעניות מנוולתן"²⁸ — העניות ד"אין עני אלא בדעת"³⁴ (שמזה משתלשל גם עניות בגשמיות), דהיינו שעניות היא היפך הקדושה, ולכן יש צורך להסיר עניות זו.

והדרך להסרת העניות היא — ע"י גילוי אור מלמעלה באותות ומופתים,

— כפירוש הבעש"ט על דברי המדרש³⁵ "בתחילה עלה במחשבה

(33) פרש"י עה"פ יתרו יט, א. וראה גם פרש"י עה"פ עקב יא, יג. תבוא כו, טז.
(34) ראה נדרים מא, רע"א. כתובות סח, סע"א.
(35) פרש"י ר"פ בראשית (ד"ה ברא אלקים). ספר הלכות להאריז"ל בתחלתו. ובכ"מ. וראה מדרש פסיקתא רבתי פ' בחודש השביעי (ב). ב"ר פי"ב, טו.

(27) יומא עח, סע"ב. וש"נ.
(28) נדרים טו, סע"א (במשנה).
(29) תענית כו, ב (במשנה).
(30) שה"ג ג, יא.
(31) נוסח ברכת התורה. וראה של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. ובכ"מ.
(32) שו"ע אדה"ז אר"ח סס"א ס"ב (וש"נ).
ספרי ופרש"י עה"פ ואתחנן ו, ו.

לברוא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים", ש"מדת הדין" היא הנהגת העולם במדידה והגבלה, ו"מדת הרחמים" היא הנהגת הצדיקים ואותות ומופתים, המסירים ומבטלים את הגבלות העולם³⁶ —

ועי"ז מגלים את היופי הפנימי דבני ישראל.

ז. וענין³⁷ זה מודגש במיוחד בשבת זו — שבת מברכים חודש תמוז, שבה כלול ר"ח תמוז, שבו כלולים כל ימי החודש, ובהם יום הגאולה י"ב תמוז: הגאולה ד"ב תמוז היתה מופת שלמעלה מהטבע — שתמורת זה שלפני"ז היתה גזירה "להשמיד להרוג"³⁸ כו', וכן הגזירה על הענין ד"מפי עוללים ויונקים גו"³⁹, נעשה ביום י"ב תמוז הענין ד"ונהפוך הוא"⁴⁰ — שאותם אנשים שגזרו את הגזירות האמורות, הם עצמם גזרו אח"כ לשחררו, ועי"ז עוד ניתוסף תוקף בעניני יהדות⁴¹.

ונמצא, ש"ב תמוז (הכלול בר"ח המתברך משבת זו, כנ"ל) הוא זמן של אותות ומופתים, המגלים את היופי הפנימי דבני ישראל (כנ"ל). "והימים האלה נזכרים ונעשים"⁴² — שעי"ז ש"נזכרים", הרי הם "נעשים", היינו, שבכל שנה ושנה נעשה הענין ד"גאולתנו ופדות נפשנו"⁴³ לכל אלו שהיו בתקופת המאסר והגאולה, ולכל הלומדים תורתו והולכים בעקבותיו של בעל הגאולה, ועל ידם נמשך הענין לכל בני ישראל.

* * *

ח. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "דעם ספרד"ישן ניגון", וניגנו "אין אדיר כה". ואח"כ אמר:]

כאמור, שבת זו היא שבת מבה"ח תמוז, והענין הנוגע בעיקר אלינו הוא — י"ב תמוז, יום גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר. והנה, אחד ממפעליו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שגם נקרא על שמו — הוא מוסדות החינוך עבור אחינו בני ישראל הספרדים אשר בצפון אפריקה, וכן ישנם מוסדות עבורם בארץ-ישראל ובעוד מקומות.

39) תהלים ת, ג. וראה סה"מ תרפ"ז ע' קיא ואילך.

40) אסתר ט, א.

41) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 306. וש"נ.

42) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון

שוכבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א)

פכ"ט.

36) ראה תניא שעהיו"א רפ"ה. וראה גם

ספר החקירה להצ"צ סה, סע"א.

37) סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר

שליט"א (באידית), ונדפס בקובץ ליובאוויטש

חוברת יב ע' 12 ואילך. במהדורה זו ניתוספו

עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

38) לשון הכתוב — אסתר ג, יג, ז, ד.

43) ע"פ נוסח הגש"פ.

לאמיתו של דבר, היתה ההתעסקות בענין החינוך לספרדים עוד קודם לכן — בחיי אביו אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע — בגרוזיא, וכ"ק מו"ח אדמו"ר ה' הפעיל בזה, דהיינו שנטל חלק בהעבודה; אבל אז לא נקראה העבודה על שמו⁴⁴.

ואף שמוסדות אלו עוסקים בענין של חינוך השייך לכל בני ישראל, שהרי המדובר הוא ע"ד התחלת הלימוד: חומש, גמרא וכדומה, ולכאורה אין זה נוגע לחב"ד ולנשיאי דוקא — הרי זוהי שיטתם של נשיאי חב"ד מיום הווסדה, שהתעסקו גם בענינים השייכים לכלל ישראל, נוסף על עבודתם השייכת לכרם חב"ד.

ט. ולאמיתו של דבר, שני ענינים אלו (היותם נשיאי חב"ד, והתעסקותם בענינים השייכים לכלל ישראל) — תלויים זה בזה: ידוע שכל ענין, ואפילו ענין פחות — יש לעשותו מתוך חיות ("מיט אַ חיות און אַ לעבעדיקייט").

אמנם, כדי לפעול בענין פחות, ובפרט מתוך חיות — יש צורך במסירות נפש דוקא, כי, ללא תנועת המס"נ, יכול אדם להכנס בחשבונות, ולהרהר האם ענין פלוני הוא ענין נעלה השייך אליו, או שזהו ענין פחות, שיכול להיעשות גם ע"י אחר, וממילא, מדוע מחוייב דוקא הוא להתעסק בזה?... וכשעושה חשבונות אלו — הרי גם אם בפועל הוא מתעסק גם בענין הפחות, אינו עושה זאת מתוך חיות. ורק מצד תנועת המס"נ — אין מקום לחשבונות אלו, ואז עוסקים בכל הענינים מתוך חיות.

ותנועה זו של מס"נ — היתה אצל רבותינו נשיאינו, וכפי שראינו במוחש, שאצלם ה' ענין המס"נ והחיות בענין פחות, באותה מדה כמו בענין נעלה יותר.

והטעם לזה — כיון שזהו ענינו של נשיא, כפי שיתבאר לקמן.

י. אודות⁴⁵ מ"ש בפרשתנו⁴⁶ "ויקרא משה להושע בן נון יהושע", איתא בגמרא⁴⁷ שמשה רבינו התפלל "י-ה יושיעך מעצת מרגלים". וצריך להבין: כיון שהמרגלים "אותה שעה כשרים היו"⁴⁸, והרי גם מוכרח כן, דאל"כ לא ה' משה רבינו מסכים לשולחם (שהרי הדבר ה')

פרטים מהנחה בלתי מוגה, וגם כמה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(46) יג, טז.

(47) סוטה לד, ב. הובא בפרש"י עה"פ.

(48) פרש"י שם, ג.

(44) ברשימת ההנחה חסרים כאן כמה תיבות (המו"ר).

(45) מכאן עד סוסי"ד — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 320 ואילך. במהדורא זו ניתוספו כמה

תלוי במשה, כמ"ש⁴⁹ "שלח לך" — "לדעתך" — לשם מה התפלל "ייה יושיעך מעצת מרגלים"?

ואם נאמר שאע"פ שהיו כשרים, מ"מ חשש משה שמא יקרה משהו, ומצד זה התפלל עבור יהושע — אינו מובן: מדוע התפלל רק עבור יהושע ולא עבור כולם?

יא. איתא בגמרא⁵⁰: "כך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה".

בכך מבארת הגמרא כיצד יתכן שיהודי יעבור עבירה? — יהודי, שהוא מבני אברהם יצחק ויעקב, ויש בו נשמה, ש"נשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי"⁵¹ — איך יתכן שיעבור על ציווי בוראו? והמענה לזה: "כך אומנתו של יצר הרע"; אין זה בבת-אחת, אלא לאט לאט ("ביסלעכווייז")⁵².

במצוות ישנו הענין דהידור מצוה, ויכול להיות — כדאיתא בגמרא⁵³ — אופן שאף שמקיימים אמנם את המצוה, אעפ"כ אין יוצאים ידי חובה. הנה בתחילה מגיע היצה"ר בטענה: מדוע מוכרח אתה לקיים את המצוה בהידור — קיים את המצוה סתם; אח"כ בא היצר הרע וטוען שיקיים את המצוה באופן שיוצאים על-פי הדחק; וכך מקבל הוא לאט לאט נתינת מקום לומר לו שיעבור על איסור.

ואם כן הוא בכל מצוה פרטית, שעיי"ז שמתחילים להקל במצוה נעשית במילא נתינת מקום לעבור על איסור — הרי מכל-שכן במצות אהבת ישראל, שהיא יסוד כל המצוות, כמ"ש בירושלמי⁵⁴: "אמר רבי עקיבא ואהבת לרעך כמוך⁵⁵ זה כלל גדול בתורה", שאם מקילים באהבת ישראל, הרי זה גורם נתינת מקום להיפך חס-ושלום.

יב. בענין אהבת ישראל מסופר בגמרא⁵⁶ על גר ש"בא לפני שמאי, אמר לו .. למדני כל התורה כולה .. על רגל אחת, דחפו באמת הבנין .. בא לפני הלל .. אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד .. ואידך פירושא הוא".

(43) אולי הכוונה לפסחים קח, ב. כתובות סו, סע"ב ואילך. קידושין לא, סע"א ואילך. ריש זבחים (המו"ל).
(54) נדרים פ"ט ה"ד.
(55) קדושים יט, יח ובתו"כ ופרש"י עה"פ.
(56) שבת לא, א.

(49) ריש פרשתנו ובפרש"י.
(50) שבת קה, ב. וש"נ.
(51) נוסח ברכת אלקי נשמה.
(52) ראה גם שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז ה'ש"ת ס"ד (תו"מ ח"א ריש ע' 106).
וש"נ.

ויש להקשות: כיון שהלל אמר כך — הרי כן הוא באמת לאמיתו, וא"כ, מדוע לא אמר שמאי את אותו הדבר?

אך הענין הוא: בעבודת והנהגת הצדיקים ישנם שני אופני עבודה. ישנה הנהגה של צדיקים כפי שהם לעצמם, הנהגה דקו הגבורות שענינם העלאה, ואין להם עסק עם גשמיות העולם, כמובא בלקוטי תורה⁵⁷ שקיום המצוות שלהם הוא ברוחניות, וכמו אצל רשב"י בעת שהי' במערה⁵⁸.

והיינו, שעבודה זו אינה בשביל הכלל. הצדיקים שהם כאן למטה כמו למעלה — עבורם זהו ענין, אבל בעולם אין לזה מקום. וכמאמר רשב"י⁵⁹: "אפשר אדם חורש וזורע תורה מה תהא עלי' כו'", ומסיימת הגמרא: "הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם".

ועד"ז גם בית שמאי, שעבודתם והנהגתם היא מקו הגבורות, ש"שמאי" הוא מלשון "השם אורחותיו"⁶⁰, שהכל שקול ומדוד, כמבואר בלקוטי-תורה⁶¹ — הרי עבורם עצמם היתה זו דרך, אבל בעולם אין לזה מקום⁶², ולכן אין הלכה כבית שמאי, ויתרה מזו — "בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה"⁶³.

ולכן, כשהגיע הגר לשמאי ואמר "למדני כל התורה כולה על רגל אחת" — הרי מצד הנהגתו של שמאי, שהיתה מצד קו הגבורות, בהבדלה מהעולם, לא הי' לזה שום מקום, ו"דחפו באמת הבנין": "אמת הבנין" — פירושה מדה, ומצד המדידה והגבלה של ה"בנין" דשמאי — "דחפו", כיון ששם אין לזה שום מקום.

57 ר"פ שמיני.

58 ואף שע"י תורתם ועבודתם ניתוסף במילא תוספת אור בעולם — מ"מ, אין עבודה זו שייכת לעולם עצמו, והעולם עצמו אינו יכול לסבול זאת.

וכמסופר אודות רשב"י ובנו לאחר שיצאו מהמערה, ש"חזו אינשי דקא כרבי זורעי .. כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף" (שבת לג, ב) — כיון שבהיותם י"ב שנה במערה, לא הי' אצלם תפיסת מקום למציאות העולם, שזהו"ע התעסקות בחרישה וזריעה, שבשעת מעשה לא נמצאים במעמד ומצב כמו בשעת לימוד התורה, ולכן "מיד נשרף" (מהנחה בלתי מוגה).

59 ברכות לה, ב.

60 מו"ק ה, סע"א. וש"נ.

61 שה"ש מח, רע"ג.

62 וכיון שהנהגה זו מתאימה רק עבור הצדיק עצמו, ואילו העולם אינו יכול לסבול את הנהגה במדת הגבורה — הרי מובן, שמנהיג הדור צריך להתנהג במדת החסד דוקא, ולהתעסק עם כאו"א, בהתאם למצבו של הדור.

ובזה גופא מצינו שני לשונות: "פרנס לפי דורו" או "דור לפי פרנס" (ערכין יז, רע"א). אבל עכ"פ בהכרח שתהי' שייכות ביניהם (מהנחה בלתי מוגה).

63 ברכות לו, ריש ע"ב. וש"נ.

אבל בשעה שהגיע להלל, שענינו "בהלו נרו"⁶⁴, חסד⁶⁵ והמשכה — מצא מקום גם עבורו, ואמר שע"י אהבת ישראל ישנה התורה כולה.

יג. וכדאיתא בזהר⁶⁶ אודות שלשה צדיקים שכאו"א מהם הי' בדור שהי' שלא כדבעי: נת, אברהם ומשה.

בדורו של נח בשעת המבול — התפלל נח רק עבור עצמו ועבור בני-ביתו, ועל כל הדור לא חשב. רק בשעה שבאו אליו ושאלוהו לשם מה הוא בונה את התיבה — סיפר להם שהקב"ה עומד להביא מבול על העולם, והוכיחם ("זיי גע'מוסר'ט"). וכיון שזה הי' רק בשעה שבאו אליו, שהרי הוא לא הלך אליהם — נאמר על זה בזהר ביטוי קשה ("אָ שווערן וואָרט").

אברהם — לא המתין עד שיבואו אליו, אלא "ויקרא שם בשם הוי' א-ל עולם"⁶⁷, הוא הלך לכולם ופרסם אלקות בעולם. אבל אעפ"כ, במה התבטאה עבודתו — לעשות כולם צדיקים, ואילו עבור אלו שאינם צדיקים — לא ביקש. בשעה שהיתה הגזירה על סדום, ביקש מהקב"ה "אולי יש גו' צדיקים בתוך העיר"⁶⁸, שאם יש בה צדיקים לא יחריב את העיר בעבורם, ובשעה שענו לו שאין עשרה צדיקים — אזי "ואברהם שב למקומו"⁶⁹, ולא היו לו עוד טענות.

אבל הנהגתו של משה, רעיא מהימנא, היתה באופן אחר. בשעה שחטאו בני ישראל — תבע משה רבינו מהקב"ה שימחל לכל בני ישראל, גם לרשעים, ולא זו בלבד שלא התנהג כמו נח שהתפלל רק עבורו ועבור בני-ביתו, אלא אדרבה — משה רבינו אמר⁷⁰: "ואם אין — מחני נא מספרך אשר כתבת".

משה רבינו סיכן את עצמו למען בני ישראל. ואף שעל-פי שכל, על-פי טעם ודעת, אין מקום להתפלל עבור חוטא בעגל ובמזיד — סיכן משה רבינו את עצמו, ברצון חזק ומסירות-נפש שלמעלה מטעם ודעת, גם עבורם. ורק הנהגה זו קורא הזוהר הקדוש⁶⁶ — "נשמתא דאורייתא"⁷¹

67) וירא כא, לג. וראה ד"ה באתי לגני תשי"א ס"ח (תו"מ ח"ב ע' 201 ואילך).
68) שם יח, כד.
69) שם, לג.
70) תשא לב, לב.
71) זח"ג קנב, א.

64) איוב כט, ג. וראה לקו"ת שם.
65) ולהעיר, שמדת חסד שייכת לעולם, כמ"ש (תהלים פט, ג) "עולם חסד יבנה" (מהנחה בלתי מוגה).
66) ח"א קן, א. וראה שם סז, ב.

— בשם "שלימו כדקא יאות". זוהי הדרך לאחרי מתן-תורה, וזהו סימנו של "רעיא מהימנא".

מנהיג הדור, ובפרט לאחרי מתן-תורה, מסכן את עצמו עבור כל בני ישראל ללא יוצא מן הכלל, בין אם יש לזה מקום בשכל ובין אם לאו. הוא אינו נועל בתיבה את עצמו "ובניו ואשתו ונשי בניו אתו"⁷², ואילו שאר בני ישראל — "לא בעי רחמי עלייהו", כיון שהם כו', "ובגין כך איקרון מי המבול על שמיי"⁷³.

רועה ישראל מסכן את עצמו ובמסירות-נפשו בפועל עבור דור שהוא אפילו כמו "דור המדבר" שעליהם אמר ר' עקיבא — אף שהי' אוהב ישראל, ואמר "ואהבת לרעך כמוך .. זהו כלל גדול בתורה" — ש"אין להם חלק לעולם הבא"⁷⁴, ואעפ"כ, משה רבינו, הרועה הנאמן, מסכן את עצמו גם עבורם, ונשאר במדבר בשבילם, כמ"ש במדרש⁷⁵, כמו שנאמר⁷⁶ "צדקת הוי' עשה ומשפטיו עם ישראל", שמשה רבינו נשאר במדבר כדי לקחת את דור המדבר עמו.

יד. עפ"ז יובן הטעם שמשה רבינו התפלל רק עבור יהושע י"ה ושיעך מעצת מרגלים", אף שעל האחרים לא התפלל:

בחסידות⁷⁷ מבואר הטעם שהמרגלים לא רצו להכנס לארץ-ישראל — מפני שלא רצו להתעסק עם גשמיות העולם. במדבר לא היתה לבני ישראל שייכות לגשמיות, כיון שהי' לחם מן השמים, מים מבארה של מרים, ואפילו את הלבושים היו ענני הכבוד מנקים ומגהצים⁷⁸, ולכן לא רצו לצאת מהמדבר וללכת לארץ-ישראל, ושם לעסוק עם חרישה וזריעה, ועם בני אדם חורשים וזורעים.

עבורם עצמם — יתכן שהי' זה טוב⁷⁹, כמדובר לעיל שישנם צדיקים שהנהגתם היא מצד קו הגבורות; אבל רועה הדור ומנהיגו — כדי למלא את הכוונה ד"דירה בתחתונים"⁸⁰, בהכרח שיהי' לו הביטול של הנחת עצמו והתעסקות עם הדור.

ולכן לא תמך כלב במרגלים, כיון שאצל כלב הי' הביטול למשה

(79) ולהעיר, שגם הם עצמם נפלו אח"כ

ממדריגתם, וכנ"ל (סי"א) שכאשר מקילים באהבת ישראל, שהיא יסוד התורה — הי' נתינת מקום לקולא גם בשאר ענינים כו' (כ"ה בזכרון אחדים — מהנחה בלתי מוגה).

(80) ראה הנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר

ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ל. ובכ"מ.

(72) נח ז, ז.

(73) זח"א טז, ב.

(74) סנהדרין קח, רע"א (במשנה).

(75) במדב"ר פי"ט, יג.

(76) ברכה לג, כא.

(77) לקו"ת ריש פרשתנו.

(78) עקב ח, ד ובפרש"י.

רבינו מנהיג הדור, כמ"ש⁸¹ "ויהס כלב את העם אל משה", שמשה הוא בחינת "ונחננו מ"ה"⁸², ביטול עצמי, ביטול במציאות⁸³, ולכן כלב — "היתה רוח אחרת עמו"⁸⁴.

וזהו הטעם שמשה רבינו ביקש עבור יהושע דוקא — כיון שמשה ידע שיהושע יהי' מנהיג הדור אחריו, שהרי "אלדד ומידד מתנבאים במחנה"⁸⁵, "משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ"⁸⁶, וכר"ת ד"מתנבאים"⁸⁷, ולכן התפלל עבורו "יה יהושעך מעצת מרגלים" אפילו כאשר "כשרים היו", כיון שמנהיג הדור צריך להתעסק עם כולם.

טו. ועפ"ז יובן בעניננו, בנוגע ל"אתפשטותא דמשה"⁸⁸ דדורנו, שהוא — כמו שאר רבותינו נשיאינו — מסר את נפשו עבור בני ישראל, והחיות והמס"נ שלו היתה בענינים פחותים כמו בענינים נעלים (כנ"ל ס"ט):

אף שע"פ טעם ודעת אפשר לערוך "חשבון" — שענין זה יכול להעשות ע"י אחרים וממילא אינו מחוייב לעשותו בעצמו, וכמו כן אפשר לערוך "חשבון" ע"פ שו"ע על איזה ענינים חייבים למסור נפשו, ועל איזה ענינים אין חייבים בזה, ובמילא אסור למסור נפשו עליהם — אעפ"כ, היתה הנהגתם של הנשיאים שלא להכנס בחשבונות כלל, דכיון שהם מסורים לגמרי לבנ"י, עד לאופן ד"ואם אין מחני נא גו" — מה מקום כאן לכל החשבונות ("וואָס גייט דאָ אָן די אַלע חשבונות")?! ...

ועד"ז תובעים גם מכאו"א מישאל — שלא להתחשב בעצמו ("זיך רעכענען מיט זיך") ולטעון שענין פלוני יכול להעשות ע"י אחר, אלא עליו לצאת מכל החשבונות, ולפעול את הענינים הנוגעים לבנ"י, בהתאם להוראותיו של ה"אתפשטותא דמשה" דדורנו, שמניח את עצמו לגמרי עבור בני ישראל⁸⁹.

86 (סנהדרין יז, א. הובא בפרש"י עה"פ שם, כח.

87 ראה בבעה"ט.

88 תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

89 חסר סיום השיחה בענין י"ב תמוז

(המו"ל).

81 פרשתנו יג, ל.

82 בשלח טז, ז"ח.

83 תו"א יתרו סח, ג. לקו"ת ויקרא ב,

א.

84 פרשתנו יד, כד.

85 בהעלותך יא, כז.